

Waren wij niet altijd SAMMIEN

Afgesneden worden van dat wat je zó liefhebt. Van je kinderen, die na een juridische strijd in het buitenland wonen. Van de hartsvriendin, die je door een ruzie niet meer ziet. Of van dat eens zo mooie land waar je roots liggen, maar dat je ouders ontvluchtten. Drie vrouwen over doorgaan, ondanks – of juist dankzij – dat grote gemis.

De ex van Martine Nipshagen (36) eiste en kreeg de volledige voogdij over hun kinderen Tom (9) en Nina (8). Begin dit jaar moest ze hen gedwongen afstaan en vertrokken ze naar Amerika, het land waar haar ex woont.

‘Wat een leuke vent, dacht ik toen ik Kees voor het eerst zag. Donker haar, blauwe ogen, 1,93 meter. Het klikte meteen. Twee weken daarna hadden we ons eerste afspraakje, niet veel later trok ik bij hem in. Het was juni 1999. Hij was 36, intensive-care-arts en stafid, ik net 20 en sinds een jaar student geneeskunde. Toen hij me tijdens een vakantie in Toscane ten huwelijk vroeg, zei ik volmondig ja. Tommie is in 2005 geboren, Nina in 2006. Ik had me er inmiddels bij neergelegd dat bij Kees alles moest wijken voor zijn werk. Ik was er aan gewend geraakt dat ik alles alleen moest doen. In 2008 pakte ik als arts in opleiding mijn carrière weer op. In datzelfde jaar waren Kees en ik op een congres toen zijn telefoon ging. Impulsief pakte ik 'm op. ‘Ik mis je’, las ik. Kees bleek er een minnares op na te houden, hij bood duizendmaal zijn excuses aan: ‘Het was éénmalig.’ De kinderen waren nog jong, ik wilde mijn huwelijk niet laten stranden. Dus ik vergaf hem. Kees kon in Pittsburgh hoofd van een ziekenhuisafdeling worden. Het eerste wat ik dacht toen hij die baan kreeg aangeboden, was: dit is misschien wel dé manier om mijn huwelijk te redden. In augustus 2009 zijn we verhuisd. We spraken af dat we terug zouden gaan als de kinderen twaalf waren. Nog altijd was Kees continu weg. Zo'n drie keer per jaar

ging ik met de kinderen naar Nederland, ik vond het belangrijk dat ze contact bleven houden met hun opa's en oma's. Wat ik niet wist, was dat Kees zijn minnaressen liet invliegen als ik in Nederland zat. Tijdens een familievakantie in Disneyland stond zijn laptop nog open. Ik zag de ene na de andere mail voorbijkomen. Kees bleek er meerdere minnaressen op na te houden, van over de hele wereld. Allemaal artsen. Natuurlijk ontkende hij alles, maar ik wist genoeg. We gingen scheiden. Voor mij was het geen optie om in Amerika te blijven: het arts-assistentenschap is daar een tachtig-urige werkweek, niet te doen als alleenstaande moeder. We spraken af dat Kees de kinderen mocht zien wanneer hij wilde. Per 1 april 2013 had ik een baan, begin maart verhuisde ik met de kinderen terug naar Nederland. Ik woonde tijdelijk bij mijn ouders in toen mijn moeder me belde op mijn werk: ‘Martine, er is een gerechtelijke deurwaarder langsgeweest,’ zei ze. ‘Je wordt aangeklaagd voor kinderontvoering.’ Die dag bleek het begin van ellenlang juridisch getouwtrek. Kees wilde de kinderen terug. Ik moest me verantwoorden bij het Internationale Hof voor Kinderontvoering in Den Haag, heb aan allerlei psychische tests moeten deelnemen en we werden allemaal – ook mijn ouders – gehoord tijdens rechtszaken in Amerika. Kees is invloedrijk en charmant, daarnaast heeft hij veel geld. Hij had de middelen om me helemaal klem te zetten. Het erge is: hij werkt tachtig uur per week, hij heeft geen tijd om voor de kinderen te zorgen. Maar voor hem is het een principekwestie. Je zou verwachten dat ze Nederlandse kinderen, die inmiddels alweer bijna twee jaar in Nederland woonden, niet naar Amerika zouden sturen. Op 16 december 2014 kreeg ik echter een e-mail van mijn Amerikaanse advocaat. ‘I'm sorry,’ schreef ze. ‘You lost the case.’ Ik mag mijn kinderen alleen met uitdrukkelijke toestemming van Kees bezoeken, maar ze in geen geval uit Amerika meenemen. Ik stop mijn emoties weg. Ik wil er niet aan denken dat ik ze misschien écht nooit meer zie. Wel ben ik heel boos. Waarom gaat het Amerikaanse recht boven het Nederlandse? Ik ben in hoger beroep gegaan; als ik dat verlies, betekent dit dat alle gezinnen in een soortgelijke situatie hetzelfde kunnen meemaken. Gisteren had ik Nina aan de lijn. ‘Ik wil helemaal niet in Amerika wonen,’ zei ze. ‘Ik mis je.’ Mijn hart brak. ▶

Inmiddels is bekend dat Martine het hoger beroep heeft verloren. Haar kinderen moeten in Amerika blijven; Martine mag ze 5 weken per jaar zien. helpninaentom.nl

‘Ik stop mijn emoties weg. Ik wil er niet aan denken dat ik mijn kinderen misschien écht nooit meer zie’

'TOEN MIJN VADER WAS OVERLEDEN, DACHT IK: WAS MARJANNE MAAR HIER. IK MISTE HAAR VERSCHRIKKELIJK'

Als Glancy van Elst (40) door haar toedoen de vriendschap met haar beste vriendin Marjanne ziet stranden, breken er jaren aan van groot gemis. Een verdrietige gebeurtenis zorgt ervoor dat het contact weer herstelt. 'Onze ruzie deed er niet meer toe.'

'Ik was op kantoor toen mijn telefoon ging. "Glancy, je vader is overleden," zei mijn moeder aan de andere kant van de lijn. Een hartstilstand. Verslagen hing ik op. Was Marjanne maar hier, dacht ik. Op dat moment miste ik haar verschrikkelijk. Zij kende mijn vader, wist uit wat voor gezin ik kwam. Dat ik altijd op mijn tenen had moeten lopen, dat het nooit goed genoeg was. Mijn vader was veeleisend, maar ik hield enorm veel van hem. Als geen ander had Marjanne begrepen wat voor gevoelens zijn dood bij me losmaakte. Boosheid én verdriet. Ik wilde met haar praten, maar had haar al meer dan tien jaar niet gezien. Toen ik op mijn twaalfde naar een grote scholengemeenschap ging, voelde ik me verloren. Marjanne zat bij mij in de klas, een mooi meisje met lang blond haar. Het viel me op dat ze zo zichzelf was. We hadden dezelfde humor en al snel waren we heel *close*. Overal waar Marjanne was, was ik, en andersom. Ik kwam veel bij haar thuis. Marjanne werd heel vrijgelaten door haar ouders. De sfeer en de openheid waarmee over gevoelens werd gesproken vond ik verfrissend en bevrijdend.

Ik was zestien toen ik met het gezin van Marjanne meeding naar Italië. Ik was wel vaker met ze op vakantie geweest, maar dit keer was het anders. Een hevige verliefdheid op een Italiaanse jongen bracht me helemaal van mijn stuk. Toen ik met een flinke buikpijn in het ziekenhuis belandde en eenmaal terug de laatste avond niet uit mocht, kon ik dat als zestienjarige niet verkroppen. Stiekem sloop ik 's avonds laat mijn tent uit om mijn vakantieliefde gedag te zeggen. Marjanne en haar ouders maakten zich grote zorgen en hebben mij uiteindelijk uit de discotheek gehaald. Ik was zo boos, dat ik de hele weg van Italië terug naar huis geen woord met ze heb gewisseld.

Ik wist niet hoe ik het goed kon maken. Voelde me bezwaard. Dacht: laat maar. We groeiden uit elkaar. Kregen andere vrienden. Toen ik in vier havo bleef zitten en Marjanne overging, betekende dat het einde van onze vriendschap. Voordat ik het wist had ze eindexamen gedaan en studeerde ze in Utrecht. Ik miste de dagelijkse dingen die ik met haar deelde, maar ook haar vader en moeder miste ik ontzettend. Ze waren voor mijn gevoel mijn tweede ouders. Toch liet ik de verwijdering gebeuren. Trots? Onmacht? Ik weet het niet.

Van mijn moeder hoorde ik twintig jaar later dat het zusje van Marjanne ploteling was overleden. Ik wil naar haar toe!, dacht ik meteen. Ik wil haar vastpakken en vertellen hoe erg ik het vind. Maar dat kon natuurlijk niet. Ik liet een berichtje achter op de condoleance-site.

Toen Marjanne me mailde om me te bedanken, was ik zo blij van haar te horen. Het verlies van haar zus, die pas 23 jaar was, en de dood van mijn vader: het oversteeg alles. Onze ruzie deed er niet meer toe.

Toen ik de deur opendeed en haar op de stoep zag staan kreeg ik tranen in mijn ogen. Ik omhelsde haar. "Sorry!" stamelde ik heel hard. Het was meteen weer als vanouds. We lachten om elkaars grappen, maar hadden ook serieuze gesprekken. Over het gemis van haar zusje en mijn vader. Het verdriet. Het voelde meteen weer heel vertrouwd.

Ik ben zo blij dat onze band is hersteld. Bij Marjanne hoef ik me niet anders voor te doen dan ik ben. Ze prikt er direct doorheen als ik zeg dat het goed met me gaat terwijl ik in werkelijkheid verdrietig ben. Ze kent me door en door. Onze vriendschap is puur. Niets hoeft, alles is goed. We lopen de deur niet bij elkaar plat, zijn allebei druk met ons gezin en werk. Maar het feit dat het goed is tussen ons voelt enorm bevrijdend. ▶

'Het was meteen weer als vanouds. We lachten om elkaars grappen, maar hadden ook serieuze gesprekken. Over het gemis van haar zusje en mijn vader. Het verdriet'

'IK WAS AFGESNEDEN VAN MIJN FAMILIE, EN DAARMEE OOK VAN MIJN IDENTITEIT. WAS IK NEDERLANDS? TSJECHISCH? JOODS?'

Bronja Prazdny (43) is een kind van vluchtelingen, zowel haar ouders als grootouders ontvluchtten hun geboorteland Tsjechoslowakije. Vijf jaar geleden besloot ze op zoek te gaan naar de sporen van haar onthechte familie.

'Ik ben geboren in Nederland, groeide op in Groningen, maar voelde me altijd anders. Ik heb gitzwart haar, een gelige huid en een vreemde achternaam. Op een klassenfoto van de lagere school sta ik tussen allemaal blonde kinderen. Als ik naar die foto kijk, kan ik nog de onrust voelen die ik toen had: wie ben je als je opgroeit in een land waar je ouders niet geboren zijn? Die vraag ging mij steeds meer bezighouden.

Mijn Joodse grootouders vluchtten uit Tsjechoslowakije voor de nazi's en later vluchtte mijn opa, na de dood van mijn oma, nog een keer voor de communisten. Mijn vader en moeder zijn als jongvolwassenen in de jaren zestig vanuit Tsjechoslowakije naar Nederland gevlucht en hebben elkaar hier op een cursus Nederlands ontmoet. Ze scheidten toen ik drie jaar was - mijn vader ging naar Amerika.

'Mijn zoons zijn de katalysator voor de zoektocht geweest. Ze zijn zeven en negen en hebben niet het onveilige gevoel van niet weten wie je bent'

Voor mij staat familie gelijk aan identiteit, door hen weet je wie je bent, waar je vandaan komt. Ik was afgesneden van mijn familie, en daarmee ook van mijn identiteit. Was ik Nederlands? Tsjechisch? Joods? Ik werd nieuwsgierig naar de familie van mijn moeder - ik groeide immers bij haar op. Mijn moeder sprak niet vaak over haar jeugd in Praag. Ze was vijftien toen haar moeder overleed en achttien toen haar vader, mijn opa, vluchtte voor het regime en haar alleen achterliet. Pas later ontdekte ze dat hij naar Engeland was gegaan. Ik was dertien toen ik mijn ooms en tantes in, toen nog, Tsjechoslowakije voor het eerst zag. Het was verwarrend. Nu zag ik eindelijk mijn familie, maar ik kon er nog niet veel mee. Ik sprak hun taal niet. Waar gingen hun verhalen over, waar moesten ze om lachen? Uiteindelijk ben ik me steeds minder met mijn achtergrond gaan bezighouden. Ik vond het ingewikkeld, het werd ook minder belangrijk voor me. Ik ging studeren, werd journalist, trouwde en kreeg twee zontjes.

Vijf jaar geleden had ik toch de behoefte om te weten wat er precies was gebeurd. Hoe was de familie uiteengevallen? Waar was iedereen naartoe gegaan? Waarom? Mijn zoons zijn eigenlijk de katalysator voor die zoektocht geweest. Ze zijn zeven en negen en hebben niet het onveilige gevoel van niet weten wie je bent. Dat hele vluchtelingenaspect is geen deel van hun leven, terwijl het bij mij wel zijn sporen heeft nagelaten. Mijn ouders spraken nooit over vroeger. Mijn vader, die ik een keer per jaar zag, heeft me ooit, in nog geen tien minuten, zijn verhaal verteld. Over hoe hij was gevlucht. Hij zei dat ik het nooit aan iemand mocht vertellen. Dat is wat vluchten met mensen doet. Als je alles moet achterlaten voel je geen binding meer met anderen, dan ben je letterlijk en figuurlijk afgesneden. Dat gevoel wilde ik doorbreken, ik wilde ergens bij horen. Daarom was het belangrijk om mijn eigen verhaal rond te maken. Het werd een zoektocht naar mijn familie én naar mezelf. Hoewel mijn moeder het moeilijk vindt om over haar jeugd te praten, heb ik haar een jaar lang geïnterviewd, elke vrijdagochtend op de witte zolderkamer bij haar thuis. Ik vind het heel mooi dat mijn moeder dit voor mij heeft willen doen. Het waren bijzondere gesprekken; emotioneel, intens, verdrietig en soms ook heel leuk. We hebben ook veel gelachen. We zijn samen naar Tsjechië geweest, waar we in de archieven een brief van mijn opa vonden. De brief waarin hij schrijft dat hij naar Engeland was gevlucht. Mijn moeder heeft die brief nooit gekregen, die werd destijds onderschept door de geheime dienst. Zij was op een dag gewoon haar vader kwijt, met alle gevolgen van dien.

Door haar verhaal te vertellen, heeft mijn moeder de leegte gevuld die ik voelde. Door haar weet ik beter wie ik ben. Ik weet dat zij zich net als ik anders voelt. Ze was bijvoorbeeld Joods, maar haar ouders hebben haar na de Tweede Wereldoorlog laten dopen met het idee dat dat veiliger was. Vervolgens vluchtte iedereen naar andere landen en kwam zij in Nederland terecht. Haar familie is versnipperd over de hele wereld, zij moest net als ik *dealen* met de vraag: waar hoor ik thuis? Door mijn moeder weet ik dat nu. Ik hoor hier thuis, in Nederland. In Groningen.' ■

Over de zoektocht naar haar familie schreef Bronja het boek Verloren Taal, dat in januari verschijnt bij Nieuw Amsterdam.

TEKST NATHALIE DE GRAAF (PORTRAIT MARTINE EN GLANCY) EN SASKIA SMITH (BRONJA)
FOTOGRAFIE BRENDA VAN LEEUWEN MET DANK AAN OBERLAND, GRONINGEN (PORTRAIT BRONJA)

